

Nr 20

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående nordiskt institut för samhällsplanering; given Stockholms slott den 2 februari 1968.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Enligt Vårt nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF

Olof Palme

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att ett nordiskt institut för samhällsplanering upprättas i Stockholm den 1 juli 1968. Det avses bli ställt under ledning av en nordisk styrelse med företrädare för Danmark, Finland, Norge och Sverige. Vid institutet, som föreslås bli samordnat med konsthögskolans arkitekturskola i fråga om personal och lokaler, kommer att bedrivas ettårig vidareutbildning av stads- och regionplanerare från de nordiska länderna samt forskarutbildning och forskning. Intagningskapaciteten avses bli 25 platser läsåret 1968/69 samt 50 platser fr. o. m. läsåret 1969/70. Vidare läggs fram förslag om att tre professurer skall inrättas vid institutet nästa budgetår. Driftkostnaderna beräknas under det första verksamhetsåret uppgå till totalt 700 000 kr., av vilket belopp Sverige avses bestrida tre åttendedelar. Med hänsyn härtill begärs i propositionen anslag till avlöningar och omkostnader vid institutet av sammanlagt 263 000 kr. för budgetåret 1968/69.

Utdrag av protokollet över utbildningsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 2 februari 1968.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, KLING, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, WICKMAN, MOBERG.

Chefen för utbildningsdepartementet, statsrådet Palme, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *nordiskt institut för samhällsplanering* och anför.

I statsverkspropositionen (bil. 10 s. 348) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1968/69 beräkna till Nordiskt institut för samhällsplanering ett förslagsanslag av 263 000 kr.

1. Inledning

Våren 1966 beslöt regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att tillsätta en kommitté med uppgift att utreda frågan om ett nordiskt institut för vidareutbildning på samhällsplaneringens område. Som svenska ledamöter förordnade Kungl. Maj:t den 16 juni 1966 professorn Hans Brunberg, professorn Sune Lindström och docenten Lennart Holm.

Kommittén, som antog namnet *1966 års kommitté för nordisk vidareutbildning av stads- och regionplanerare*, har den 12 december 1966 till regeringen i Norge överlämnat betänkandet Nordiskt institut för samhällsplanering (NU 1967: 1). I betänkandet föreslås bl. a. att ett nordiskt institut för vidareutbildning av samhällsplanerare skall förläggas till Stockholm. Norska regeringen har med hänsyn härtill vidarebefordrat betänkandet till svenska regeringen för fortsatt handläggning.

Över betänkandet har, efter remiss till berörda svenska myndigheter och organisationer m. m., yttranden avgetts av statens luftvårdsnämnd, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, statskontoret, universitetskanslersämbetet efter hörande av berörda universitets- och högskolemyndigheter, lantmäteristyrelsen, statens naturvårdsnämnd, arbetsmarknadsstyrelsen, statens råd för byggnadsforskning, statens institut för byggnadsforskning, statens råd för samhällsforskning, lantbrukshögskolan, statens friluftsnämnd, länsstyrelserna i Stockholms län, Malmöhus län, Göteborgs och Bohus län, Västerbottens län och Norrbottens län, Akademien för de fria konsterna, 1964 års naturresursutredning, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, Sveriges industriförbund, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Landsorganisationen i Sverige (LO), Sveriges förenade studentkårer (SFS), Föreningen för samhällsplanering, Svenska teknologföreningen och Svenska Väg- och vattenbyggares riksförbund. Vidare har Svenska arkitekters riksförbund kommit in med en skrift i ärendet.

Under ärendets beredning har svenska regeringen samrått med regeringarna i Danmark, Finland och Norge. Vidare har jag uppdragit åt statens avtalsverk att på grundval av en inom utbildningsdepartementet upprättad organisationspromemoria förhandla om anställnings- och arbetsvillkor för vissa tjänster m. m. vid det föreslagna institutet. Avtalsverket har meddelat att förhandlingarna med berörda personalorganisationer avslutats den 26 januari 1968 utan att överenskommelse träffats.

I det följande redovisas på vissa punkter förslag, som inte kräver beslut av riksdagen.

2. Bakgrund

Vid Nordiska rådets session år 1962 väcktes förslag om nordisk samverkan i fråga om utbildning av stads- och regionplanerare. Med anledning härav rekommenderade rådet regeringarna att låta utreda möjligheterna att på nordiskt plan organisera utbildning av stads- och regionplanerare samt samordna den nordiska forskningen på stadsplaneringens område. Norska regeringen åtog sig att koordinera handläggningen av ärendet.

I samband med en nordisk expertkonferens i Odense i april 1963 utsågs en åttamannakommitté med representanter för Danmark, Finland, Norge och Sverige för att pröva frågan om samordnad vidareutbildning av samhällsplanerare. I januari 1964 överlämnade kommittén till norska regeringen betänkandet *Nordisk etterutdannelse i by- og regionplanlegging* (NU 1964: 2). I betänkandet föreslogs att ett nordiskt institut skulle inrättas för vidareutbildning av fackmän med grundutbildning och praktisk erfarenhet inom verksamhetsplanering (ekonomer, geografer, sociologer m. fl.) och fysisk planering (arkitekter, ingenjörer m. fl.). Kommittén fann att institutet borde förläggas till Stockholm. Vidareutbildningen, som förutsattes omfatta sammanlagt ca tjugo undervisningsveckor, borde enligt kommittén vara tvärvetenskaplig och syfta till att ge fackmän på de berörda områdena fördjupade kunskaper samt träning i samarbete kring konkreta planeringsuppgifter. Till vidareutbildningen borde tas in 60 elever per år. Institutet föreslogs av kommittén få självständig ställning men skulle — om det visade sig ändamålsenligt — kunna knytas till en högskola eller ett universitet. En styrelse med två representanter för varje land, ett lärarkollegium och en föreståndare föreslogs leda institutets verksamhet. Enligt kommittén borde vid institutet inrättas bl. a. tre professurer och en docenttjänst.

Under våren 1964 inhämtades synpunkter på kommitténs förslag från berörda myndigheter och organisationer m. m. i de fyra länderna. På begäran av norska regeringen behandlade Nordiska kulturkommissionen, sektion I, förslaget i september 1964. Sektionen, som fann att utredningen måste kompletteras på ett flertal punkter, uttalade att frågan om nordisk vidareutbildning av samhällsplanerare snarast borde föras vidare. I skrivelse till Nordiska rådet inför dess session år 1965 meddelade norska regeringen, att den ansåg att en ny nordisk kommitté — med ledamöter utsedda av regeringarna — borde tillsättas med uppgift att förbereda igångsättande av vidareutbildningen. Efter ytterligare överläggningar mellan regeringarna utsågs våren 1966 ledamöter i den nya kommittén. I beslutet om tillkallande av svenska ledamöter föreskrevs, att uppdraget även skulle omfatta prövning av förutsättningarna för att ett nordiskt institut för vidareutbildning på samhällsplaneringens område skall kunna samordnas med arkitekturskolan vid konsthögskolan i Stockholm.

1966 års kommitté har som ett led i sitt arbete anordnat en andra nordisk expertkonferens, förlagd till Säby säteri utanför Stockholm i oktober 1966. På grundval av de uttalanden som gjordes vid konferensen har kommittén — såsom redan nämnts — framlagt sina förslag i betänkandet i *Nordiskt institut för samhällsplanering* (NU 1967: 1).

3. Förslag om nordiskt institut för samhällsplanering

3.1 Kommittén

Behovet av ett gemensamt nordiskt organ för vidareutbildning inom samhällsplanering har enligt kommittén kunnat konstateras i en rad olika sammanhang. Med utgångspunkt i 1964 års betänkande föreslår kommittén, att ett för Danmark, Finland, Norge och Sverige gemensamt nordiskt institut för samhällsplanering skall inrättas. Institutet bör enligt kommitténs mening förläggas till Stockholm. En samordning av institutet med konsthögskolans arkitekturskola på Skeppsholmen skulle — anser kommittén — få stor praktisk betydelse för båda parter samt bidra till att en stimulerande vetenskaplig miljö utvecklas. Kommittén föreslår därför att det nordiska institutet skall samverka med arkitekturskolan beträffande främst personal och lokaler. De båda enheterna bör emellertid enligt kommittén i princip vara organisatoriskt och ekonomiskt oberoende av varandra.

Institutets huvuduppgift anger kommittén vara att anordna vidareutbildningskurser för praktiskt verksamma fackmän inom samhällsplaneringen. Institutet bör vidare kunna utvecklas till ett nordiskt centrum för forskning och tvärvetenskapligt utvecklingsarbete på ifrågavarande område. Vid institutet bör enligt kommittén även finnas möjlighet att erhålla forskarutbildning och att avlägga högre akademiska examina inom ramen för det svenska examenssystemet. Enligt kommitténs mening skall institutet också kunna tillgodose uppkommande behov av kurser för stipendiater från utvecklingsländerna.

Målet för vidareutbildningen bör enligt kommittén vara, att eleverna skall erhålla såväl tvärfacklig orientering som fördjupade fackkunskaper. Vidare bör vid institutet utvecklas arbetsmetoder för samverkan kring olika planeringsuppgifter mellan fackmän med varierande grundutbildning. Institutet bör dessutom till eleverna förmedla nya rön av betydelse för planeringsarbete.

Vidareutbildningen bör enligt kommittén ligga på nivå över akademisk grundexamen. Studietiden bör vara ett år. I fråga om studiernas uppläggning skisserar kommittén ett exempel. Enligt detta skall större delen av året omfatta självstudier, som — med stöd av kontakter per korrespondens med institutet — bedrivs på elevens hemort. Denna del av utbildningen bör, framhåller kommittén, bestå av dels litteraturstudier, dels bearbetning av planeringsuppgifter. Under sammanlagt 12 kursveckor skall enligt kommitténs exempel eleverna samlas till koncentrerad undervisning i form av föreläsningar och övningar. En inledande och en avslutande kursperiod om vardera tre veckor bör förläggas till institutet, anser kommittén, som vidare finner att tillgången på bl. a. lokaler talar för att dessa kurser bör komma till stånd i augusti resp. juni. En tredje kursperiod med sex veckors tillämpningsstudier bör enligt kommittén anordnas under november—december och januari—februari i form av internatkurs på lämplig ort i något av de nordiska länderna. Kommittén framhåller, att

frågorna om studiernas uppläggning och om kunskapskontroll måste prövas ytterligare av det föreslagna institutets ledning.

Institutet bör inom ramen för vidareutbildningsverksamheten dimensioneras för intagning av 50 elever per år, anser kommittén. Under det första verksamhetsåret — enligt förslaget läsåret 1968/69 — bör endast halva antalet platser tas i anspråk. Intagningen av studerande bör grundas på offentligt redovisade kvalifikationskrav. Vid urvalet bland de sökande bör man enligt kommittén sträva efter att olika specialiteter blir representerade och att aktuella utbildningsbehov i de olika länderna tillgodoses. Vad gäller högre vetenskapliga studier på förevarande område finner kommittén, att ett tiotal licentiander bör tas emot vid institutet under en första försöksperiod.

Kommittén utgår från att eleverna själva kommer att stå för kostnaderna för uppehälle, resor och kurslitteratur m. m. I detta sammanhang betonar kommittén att det är önskvärt att berörda länder ställer stipendier till förfogande för kursdeltagare. Gällande stipendieförordningar kan enligt kommittén behöva anpassas med hänsyn härtill. I många fall torde enligt kommittén kursdeltagarnas arbetsgivare komma att bidra till studiefinansieringen, exempelvis genom att de låter vederbörande få lön under studietiden.

Enligt kommittén bör vid institutet inrättas tre professorer. Såväl vidareutbildningskursernas nivå som forskarutbildningen och forskningsverksamheten motiverar detta förslag. Professorerna bör enligt kommittén inrättas inom de huvudområden som f. n. präglar samhällsplaneringen, nämligen fysisk planering, trafik- och kommunikationsteknik samt ekonomisk geografi (kulturgeografi). Kommittén avstår från att närmare definiera ämnesområdena för de föreslagna professorerna med hänvisning till att denna uppgift bör åvila institutets ledning i samband med att vetenskapliga program utarbetas för tjänsterna. Programmen bör enligt kommitténs mening bli så generella att sökande med meritering inom olika ämnen kan konkurrera om tjänsterna.

Vid institutet skall vidare enligt kommittén — som komplement till professorerna — finnas speciallärartjänster. Antalet sådana tjänster samt deras fördelning på ämnesområden bör bestämmas med hänsyn till programmen för professorerna och de intresseinriktningar som kan komma att företrädas av innehavarna av professorerna. Kommittén anser sig emellertid kunna peka på vissa specialområden, som bör representeras genom speciallärartjänster, nämligen sociologi, kommunal ekonomi och administration, anläggningsteknik, fastighetsteknik samt landskapsplanering. Något av dessa ämnen kan enligt kommittén företrädas av laborator eller lektor. En av speciallärartjänsterna bör kunna kombineras med tjänst som studierektor. Kommittén utgår vidare från att arkitekturskolans professorer i arkitektur resp. svensk och jämförande arkitekturhistoria kommer att medverka som föreläsare och övningsledare vid institutets kurser. Därjämte räknar kommittén med att timarvoderade experter kommer

att anlitas. För uppgifter i samband med tillämpningsövningarna och för genomgång av elevuppgifter krävs enligt kommittén även viss assistenthjälp.

I betänkandet redovisas en rad argument för och emot begränsning av tiden för innehav av professurerna. Kommittén, som inte tar ställning i denna fråga, anför att — om man beslutar sig för en tidsgräns — förordnandetiden bör sättas till 12 år. Professor som innehaft tjänst så lång tid bör enligt kommitténs mening vara berättigad till full pension. Vad gäller anställnings- och avlöningsförhållanden i övrigt utgår kommittén från att de i avtal för universitetssektorn i Sverige fastställda villkoren skall tillämpas även för personal vid institutet.

Ledningen av institutet skall enligt kommittén utövas av en nordisk styrelse med åtta ledamöter. Regeringen i vart och ett av de deltagande länderna skall utse två representanter i styrelsen. Denna bör — framhåller kommittén — besluta i ärenden som rör bl. a. riktlinjerna för institutets verksamhet, organisation och ekonomiska förvaltning samt tillsättning av högre tjänster vid institutet. Styrelsens beslut om tillsättning av tjänst som professor bör enligt kommittén stadfästas av den svenska regeringen.

För att en bred vetenskaplig förankring av institutets utbildnings- och forskningsverksamhet skall komma till stånd föreslår kommittén, att en akademisk församling — benämnd kollegium — skall inrättas. Kollegiet bör utgöras av institutets professorer, de båda professorerna vid arkitekturskolan samt ytterligare två professorer från resp. land. Enligt kommittén skall kollegiet ha till uppgift bl. a. att utforma studieplaner för vidareutbildning, utarbeta program för professurerna vid institutet samt handlägga frågor om antagning och examination vid institutet.

Ansvar för den dagliga ledningen och planeringen av institutets verksamhet skall enligt kommittén vila på ett lärarråd. I detta föreslås ingå dels de fast anställda lärarna vid institutet, dels de tidigare nämnda professorerna vid arkitekturskolan. Vidare bör enligt kommittén en tjänst som studierektor med halvtidstjänstgöring inrättas vid institutet. Studierektorn skall enligt förslaget svara för det kamerala arbetet samt i övrigt handlägga administrativa ärenden i anslutning till institutets verksamhet. Han skall vidare vara föredragande i lärarrådet och kollegiet samt tjänstgöra som sekreterare i styrelsen. Lärarrådets ordförande skall tillsammans med studierektorn fullgöra de administrativa chefsfunktionerna.

Institutets verksamhet föreslås bli finansierad av de fyra länderna gemensamt. Kostnaderna bör enligt kommittén fördelas så, att Sverige svarar för 37,5 %. Danmark och Norge vardera för 25 % och Finland, som av språkliga skäl avser att täcka en del av sitt vidareutbildningsbehov på området vid ett nationellt finskspråkigt institut, för 12,5 %.

Enligt kommitténs beräkningar skulle institutets driftkostnader — med utgångspunkt i 1967 års pris- och löneläge i Sverige — komma att uppgå till

ca 730 000 sv. kr. Vissa arvoden samt rese- och traktamentsersättningar innefattas dock inte i detta belopp. Sveriges andel uppgår enligt nämnda beräkningar till 274 000 kr.

Kommittén föreslår, att institutet inrättas den 1 januari 1968 och att förberedelser startas i så god tid att professorerna kan tillsättas under senvåren 1968. Vidareutbildningsverksamheten avses starta hösten 1968.

3.2 Remissyttrandena

Kommitténs förslag om inrättande av ett nordiskt institut för samhällsplanering tillstyrks i princip av remissinstanserna med hänvisning till behovet av att de knappa nationella resurserna samordnas och att former för tvärfackligt samarbete på nordisk bas kommer till stånd.

Universitetskanslersämbetet finner det riktigt att samlade nordiska ansträngningar sker på samhällsplaneringens område. Ämbetet anser dock att det är i hög grad angeläget att även nationella initiativ utvecklas. *Statens råd för samhällsforskning* betonar att de nordiska länderna har många likartade problem inom detta område, varför viss samordning av utbildningen och forskningen i samhällsplanering synes ändamålsenlig. Enligt *statens institut för byggnadsforskning* visar erfarenheterna att speciellt översiktsplanering, för vars utformning och innehåll det nordiska institutet kan förväntas bli särskilt betydelsefullt, i mycket stor utsträckning saknas.

Statens råd för byggnadsforskning betonar att behovet av vidareutbildningen är mycket akut på grund av den snabba samhällsomdaningen och bristen på specialiserad utbildning för samhällsplanerare. Institutet bör därför inrättas utan dröjsmål, understryker rådet. Liknande synpunkter framförs av *samhällsvetenskapliga fakulteterna i Uppsala och Stockholm, rektorsämbetet vid universitetet i Umeå, Föreningen för samhällsplanering samt Svenska arkitekters riksförbund*.

Flera remissinstanser, bl. a. *byggnadsstyrelsen, Akademien för de fria konsterna, länsstyrelsen i Malmöhus län och Svenska landstingsförbundet*, betonar att vidareutbildningens organisation och det föreslagna institutets arbetsformer bör omprövas, sedan erfarenheter vunnits av viss tids försöksverksamhet. *Statskontoret, länsstyrelsen i Norrbottens län, lantmäteristyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, rektorsämbetet och sektionerna för väg- och vattenbyggnad och lantmäteri vid tekniska högskolan i Stockholm samt Svenska stadsförbundet* har funnit att betydande överarbetningar i olika avseenden är nödvändiga, innan kommitténs förslag kan läggas till grund för institutets organisation och verksamhet.

Institutets huvuduppgift, som enligt kommitténs förslag skall vara att meddela vidareutbildning av praktiskt verksamma planfackmän — med särskild tonvikt på samarbetsmomenten mellan olika kunskapsområden för fy-

sisk planering — har kommenterats av ett flertal remissinstanser. Frågan om avvägningen mellan fysisk planering — i snäv bemärkelse — och översiktlig samhällsplanering har därvid ingående diskuterats.

Universitetskanslersämbetet framhåller, att samhällsplaneringen är ett område där lagarbete mellan specialister borde vara naturligt. I detta sammanhang pekar ämbetet på att naturvårdsfrågorna motiverar, att biologisk och medicinsk sakkunskap engageras i verksamheten. Enligt ämbetets mening bör utbildnings- och forskningsprogrammet på sikt vidgas till att omfatta fler samhälls- och beteendevetenskapliga specialiteter. Vidare bör enligt ämbetet forskning om den stadsbyggnadspolitiska beslutsproceduren startas.

Enligt *1964 års naturresursutredning* råder stort behov av samhällsplanerare med tvärfacklig vidareutbildning av såväl samhällsvetenskaplig som teknisk karaktär. Enligt naturresursutredningen är det synnerligen angeläget, att utbildning kommer till stånd på de fält av miljövården — främst vatten- och luftvård — som inte ryms inom det av kommittén föreslagna ämnet landskapsplanering.

Svenska landstingsförbundet ansluter sig till kommitténs uppfattning att samhällsplanerarutbildningen bör leda till dels fördjupning inom den studerandes eget fack, dels grundlig tvärfacklig orientering. Härigenom skapas möjligheter för att samverkan skall kunna utvecklas mellan samhällsvetenskap och estetik i planeringen, menar förbundet. Enligt *Föreningen för samhällsplanering* bör verksamheten inriktas på program- och metodfrågor. *Svenska arkitekters riksförbund* anser att den högre utbildningen i landskaps- och trädgårdskonst på längre sikt bör utformas så att den får nära kontakt med samhällsplanerarutbildningen. *Lantbrukshögskolan* förutsätter att samordning mellan tätorts- och landsbygdsplanering kommer att bli nödvändig i framtiden. Kommittén har dock, konstaterar högskolan, i huvudsak endast beaktat tätortsplaneringen.

Samhällsvetenskapliga fakulteten i Uppsala hävdar att kommittén tillgodosett samordningsbehoven endast i samband med undervisningen i fysisk planering. Enligt *lantmäteristyrelsen* har de estetiska ämnena starkt överbetonats. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* konstaterar, att grundutbildningen av väg- och vattenbyggare inte anpassats så, att den tillgodoser behovet av anknytning till samhällsvetenskaperna. Det föreslagna institutet kan ses som en möjlighet att möta detta behov, anser styrelsen, som dock finner institutets mål oklart definierat. Styrelsen betonar vidare att den fysiska planeringen blir alltmer beroende av miljövärderingar, som måste utvecklas parallellt med de nu tillämpade tekniskt-ekonomiska värderingarna. Individens behov och primärgruppernas påverkan av miljöförhållandena måste ägnas större uppmärksamhet. Vidareutbildningen bör därför medföra ökad insikt i samhällets funktioner och inte enbart i samhällsbyggandets yttre gestaltning, hävdar styrelsen.

Svenska stadsförbundet framhåller, att översiktsplaneringen spelar en allt viktigare roll och att sambanden mellan fysisk och ekonomisk planering är av fundamental betydelse. Trots detta har förslaget fått stark slagsida åt det tekniskt-

arkitektoniska hållet. Enligt förbundet är risken därmed stor, att utbildningen blir ofullständig och otidsenlig. Samtidigt kan institutet befaras komma att dåligt tillgodose önskemålen om ett forskningscentrum. Stadsförbundet anser därför att en överarbetning av förslaget är nödvändig. I avvaktan därpå bör man enligt förbundet — i friare former än de hävdvunnet akademiska — starta samverkan mellan de nordiska länderna om vidareutbildning och forskning på samhällsplaneringens område.

Den föreslagna inriktningen av vidareutbildningen visar enligt *SFS* beklaglig brist på följsamhet till den senare tidens utveckling. Organisationen anser sig inte kunna tillstyrka att utbildningen ges så ensidig inriktning mot fysisk planering som förslaget innebär. Samma inställning har *SACO*, som anser att förslaget återspeglar bristerna i den nuvarande planeringsprocessen, nämligen obalans mellan fackområdena och bristande förståelse för integrationsbehovet. Synpunkter av samma slag förs fram av bl. a. *Svenska teknologföreningen*, *Svenska väg- och vattenbyggares riksförbund* samt *TCO*.

Statens råd för byggnadsforskning ifrågasätter, om de samhällsvetenskapligt inriktade planerarna — med hänsyn till den föreslagna starka övervikten på den tekniskt-fysiska sidan inom professorsstaben — kommer att få åsyftad fördjupning inom sina fack och om de samhällsvetenskapliga områdena kommer att tillräckligt beaktas i tillämpningsuppgifterna.

Förslaget om att forskning och forskarutbildning skall bedrivas vid institutet har tillstyrkts av flertalet remissinstanser. Vissa av dessa, bl. a. *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen*, *SFS*, *Svenska teknologföreningen* och *Svenska väg- och vattenbyggares riksförbund*, betonar att forskningen bör vara tvärfacklig, för att en splittring av de knappa resurserna skall kunna undvikas. Även *statens råd för samhällsforskning* ställer sig positivt till den föreslagna forskningsverksamheten vid institutet men anser sig inte kunna tillstyrka förslaget om forskarutbildning där med mindre än att denna verksamhet bedrivs i nära samarbete med universitet och tekniska högskolor.

Statens råd för byggnadsforskning betonar att forskningen bör vara underordnad institutets syfte att meddela vidareutbildning och ta sikte på bl. a. att utveckla delar av det aktuella undervisningsområdet. Rådet understryker vidare att behovet av forskning inom samhällsplanering inte blir tillgodosett enbart genom tillkomsten av institutet, eftersom dess övriga uppgifter kan väntas lämna begränsat utrymme för forskning.

Några remissinstanser, bl. a. *lantmäteristyrelsen* och *Svenska kommunförbundet*, ställer sig kritiska till förslaget att forskning skall bedrivas vid institutet. Lantmäteristyrelsen framhåller, att kravet på rationellt bedriven forskning bäst tillgodoses genom koncentration och samordning av insatserna. Kommunförbundet pekar på risken att institutet — genom att det tillförs egna professurer — till övervägande del kommer att bli ett forskningsorgan och inte en institution för vidareutbildning. Dessutom finns enligt förbundet risk för dub-

blering av den forskning som bedrivs vid andra institutioner. Även en minoritet inom *universitetskanslersämbetets* styrelse — universitetskanslern Rosén, ledamoten Nordlander samt byråchefen Berg — anser att institutet inte primärt skall vara ett forskningscentrum. Däremot bör institutet verka för att samordna forskning och forskningsresultat inom Norden.

Beträffande kommitténs förslag om det nordiska institutets ankn ytning till konsthögskolans arkitekturskola i Stockholm är opinionen splittrad. Av de remissinstanser som berört förslaget har bl. a. *universitetskanslersämbetet*, *samhällsvetenskapliga fakulteten i Stockholm*, *lantbrukshögskolan*, *Akademien för de fria konsterna*, *länsstyrelsen i Västerbottens län*, 1964 års *naturresursutredning*, *Svenska landstingsförbundet*, *Föreningen för samhällsplanering* och *Svenska arkitekters riksförbund* anslutit sig till kommitténs ståndpunkt.

Akademien för de fria konsterna framhåller att tillkomsten av institutet öppnar en möjlighet att kvalitativt förstärka stadsbyggnadsundervisningen vid arkitekturskolan. Samarbetet mellan institutet och arkitekturskolan bör i första hand avse licentiandnivån. Denna samverkan aktualiserar enligt akademien en omprovning av arkitekturskolans nuvarande verksamhet. *Föreningen för samhällsplanering* framhåller, att den föreslagna organisationen bör ses som ett provisorium i avvaktan på att arkitekturskolans framtida ställning blir prövad i samband med pågående utredningar om arkitektutbildningen. På längre sikt bör institutet ges oberoende ställning med egna lärarkrafter som täcker samhällsplaneringens hela fält, anser föreningen.

Ett betydande antal remissinstanser har antingen direkt avstyrkt eller ifrågasatt lämpligheten av den föreslagna ankn ytningen av institutet. I flera yttranden efterlyses alternativa lösningar.

Statskontoret anser att kommittén borde ha ingående diskuterat för- och nackdelar med ett fristående institut och även ha undersökt möjligheterna att knyta institutet till exempelvis tekniska högskolan i Stockholm, där samhällsplanerarutbildning startat läsåret 1967/68. Som ett annat alternativ borde ha övervägts den organisationsmodell som använts för nordiska hushållshögskolan, dvs. ett »immateriellt» institut. Mot denna bakgrund finner statskontoret, att organisationsfrågan bör ses över på nytt.

Statens råd för byggnadsforskning anser att institutet — för att balans i undervisningen skall kunna nås — bör ha en fri och oberoende ställning i förhållande till institutioner med specialiserad utbildning inom ett visst fack. *Lantmäteristyrelsen* framhåller att väsentligt bättre underlag för en tvärfackligt inriktad vidareutbildning nås, om institutet knyts till tekniska högskolan i Stockholm. Enligt *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* skulle institutets mål — att bredda de studerandes insikter rörande samhällets funktioner och inte enbart inom den fysiska planeringen — bättre tillgodoses vid ett universitet med undervisning i samhälls- och beteendevetenskapliga ämnen.

Svenska stadsförbundet kritiserar förslaget att knyta institutet till arkitekturskolan med hänsyn till att vidareutbildning i arkitektur inte ingår i institutets program. Stadsförbundet anser att kommittén lagt för stor vikt vid lösningen av lokalfrågan. *Svenska kommunförbundet* varnar för att anknytningen till arkitekturskolan kan medföra risk för överbetoning av vissa ämnesområden. Förbundet finner det överraskande att kommittén inte ens diskuterat andra alternativ. Med hänsyn till samhällsplaneringens komplexa karaktär förordar förbundet att utbildningen förläggs till ett helt fristående institut.

Även *SFS* ställer sig avvisande till tanken på en anknytning av institutet till arkitekturskolan med hänvisning till dels den övervikt för den fysiska planeringen som därmed skulle uppstå, dels den komplicerade administrativa apparat detta enligt förslaget skulle medföra. Organisationen förordar, att institutet i stället knyts till ett universitet eller en teknisk högskola och organiseras som en institution med en prefekt och ett institutionskollegium bestående av de fast anställda lärarna och representanter för de studerande.

Den förutnämnda minoriteten inom *universitetskanslersämbetets* styrelse anser, att den för institutet tänkta verksamheten bör förläggas där de bästa resurserna för varje särskild kurs finns. Detta skulle innebära att verksamheten flyttas mellan de nordiska länderna och att den fasta organisationen inskränks till ett kansli.

Kommitténs förslag om studiernas uppläggning med dels koncentrerade kurser fördelade på olika perioder, dels moment av självstudier och korrespondensundervisning mellan dessa perioder lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. Några instanser anför emellertid vissa betänkligheter. *Sektionen för väg- och vattenbyggnad vid tekniska högskolan i Stockholm* ifrågasätter sålunda det praktiska värdet av de mellan kurserna inlagda perioderna av självstudier. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* är tveksam, om en kurstid av 12 veckor är tillräcklig, särskilt som elevkåren i olika avseenden kommer att bli heterogen. Enligt *statens råd för byggnadsforskning* bör kurstiden ökas till 20 veckor. Undervisningen bör vidare koncentreras till vissa huvudområden. Enligt rådets uppfattning kan det bli aktuellt att kurserna inriktas på skilda planeringsnivåer olika år. Det förefaller nämligen knappast bli möjligt att i samma kurs ge fackmän från olika fält undervisning i både översiktlig och detaljerad planering, anser rådet.

Svenska teknologföreningen finner att den presenterade skissen till studiegång inger farhågor för att undervisningen kan bli alltför ytlig. Betydligt längre tid än tre veckor måste anslås till kritisk genomgång av undervisningsmaterialet, framhåller föreningen. Härmed sammanställande synpunkter framförs av *Svenska väg- och vattenbyggares riksförbund*. Även *rektorsämbetet vid universitetet i Umeå* ifrågasätter — liksom *SACO* — om kurstiden inte är alltför kort.

Den föreslagna dimensioneringen av studerandantalet enligt *sektionen för väg- och vattenbyggnad vid tekniska högskolan i Stockholm*

godtycklig och saknar stöd av behovsundersökningar. Sektionen anser vidare att utbildningsproduktionen är låg i förhållande till kostnaderna jämfört med vad som kan uppnås marginellt vid befintliga utbildningsanstalter.

I fråga om studiefinansieringen har kommitténs uttalanden om att arbetsgivarna kan beräknas stå för viss del av studiekostnaderna bemötts av *Svenska kommunförbundet* som pekar på att insatser från arbetsgivarhåll i den omfattning kommittén antagit inte torde kunna påräknas med hänsyn till att det gäller en ettårig utbildning inom ett område med stor omsättning av personal. *SACO*, *Svenska teknologföreningen*, *Svenska väg- och vattenbyggares riksförbund* och *Svenska arkitekters riksförbund* betonar, att stipendiefrågan bör lösas likartat i de olika länderna. Eljest riskerar man, enligt organisationerna, att elevsammansättningen blir skev.

Förslaget att institutet skall ställas under ledning av en nordisk styrelse tillstyrks genomgående av remissinstanserna. Däremot har från vissa håll framförts kritik beträffande den av kommittén förordade utformningen och sammansättningen av övriga administrativa organ.

Svenska stadsförbundet anser, liksom *SFS* och *SACO*, att ett genomförande av förslaget i denna del för med sig en alltför komplicerad och tungrodd organisation i förhållande till den ringa omfattningen av verksamheten. Även minoriteten inom *universitetskanslersämbetets* styrelse anser att — om institutet inrättas i överensstämmelse med kommitténs intentioner — den administrativa apparaten bör förenklas genom att det föreslagna kollegiet slopas och dess uppgifter fördelas på styrelsen och lärarrådet. Vidare har bl. a. *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen*, *statens råd för byggnadsforskning* och *Svenska teknologföreningen* ifrågasatt lämpligheten av att arkitekturskolans professorer skall — såsom kommittén föreslagit — automatiskt ingå i kollegiet.

Kommitténs ställningstagande beträffande lärartjänsterna vid institutet — främst frågan om fördelning på ämnesområden av de föreslagna professurerna — har diskuterats ingående vid remissbehandlingen. De instanser som kritiserat den föreslagna inriktningen av utbildningen har i konsekvens härmed i regel föreslagit vissa justeringar av ämnesvalet för professurerna.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, *statens råd för byggnadsforskning*, *TCO* och *SFS* pekar på önskvärdheten av att en professur i sociologi knyts till institutet. *Svenska stadsförbundet* föreslår att undervisningen i trafik- och kommunikationsteknik hänförs till professuren i fysisk planering och att den därigenom frigjorda professuren inrättas i något av ämnena kommunal ekonomi, företagsekonomi eller sociologi. *SACO* och *SFS* anser att kommunal ekonomi och administration hör till de ämnesområden som bör bli företrädda av professor.

Länstyrelsen i Göteborgs och Bohus län hävdar liksom *Svenska teknologföreningen* att de ekonomiska ämnesområdena bör bli starkare representerade än vad kommittén föreslagit. *Svenska väg- och vattenbyggares riksförbund* för-

ordar att en professur inrättas för att de tekniskt-ekonomiska aspekterna på samhällsplaneringen skall tillgodoses. Med hänsyn till den minskande marktillgången måste sådana hänsyn tillmätas allt större betydelse, hävdar förbundet.

Universitetskanslersämbetet föreslår att den av kommittén framförda professuren i ekonomisk geografi (kulturgeografi) inriktas mot regional ekonomi, vari bör innefattas stadsbyggnadsekonomi och kommunal ekonomi. *Statens råd för byggnadsforskning* föreslår att nämnda professur placeras inom ämnesområdet ekonomisk samhällsplanering med möjlighet för ekonomiskt inriktade geografer, nationalekonomer och företagsekonomer att söka tjänsten. *Föreningen för samhällsplanering* anser, att anknytningen till arkitekturskolan bör utnyttjas så, att två av institutets egna professurer ges samhällsvetenskaplig inriktning.

Önskemål om ytterligare speciallärartjänster utöver de av kommittén angivna framförs i vissa yttranden. *Statens naturvårdsnämnd* föreslår en tjänst inom det biologisk-geovetenskapliga området, och *Svenska arkitekters riksförbund* rekommenderar tjänster i omgivningshygien och informationsbehandling. *SFS* föreslår att biträdande lärartjänster inrättas i statistik, anläggningsteknik och fastighetsteknik.

Universitetskanslersämbetet föreslår — liksom bl. a. *rektorsämbetet vid universitetet i Umeå* — att lärarna vid institutet åläggs viss tjänstgöring vid sådana institutioner i de nordiska länderna som bedriver utbildning och forskning på samhällsplaneringens område. Minoriteten inom ämbetets styrelse förordar, att lärare vid universitet och högskolor skall beredas möjlighet att fullgöra del av sin undervisningsskyldighet vid institutet.

Den av kommittén framförda tanken på att innehav av professur vid institutet skall begränsas till högst 12 år vinner anslutning från bl. a. *byggnadsstyrelsen*, som dock anser att tidsbegränsningen bör göras snävare. Även *SACO*, *SFS* och *Svenska väg- och vattenbyggares riksförbund* förordar kortare tid för innehav av professurerna under hänvisning till den snabba utvecklingen inom samhällsplaneringen. *SFS* föreslår att tiden sätts till sex år med möjlighet till förlängning under tre år i särskilda fall. *Rektorsämbetet vid universitetet i Lund* avstyrker däremot förslaget om tidsbegränsning. Denna fråga bör lösas i ett större sammanhang, anser rektorsämbetet.

3.3 Departementschefen

Det moderna samhället utvecklas med bl. a. teknikens hjälp allt snabbare. Resurserna för samhällsplanering måste därför successivt förstärkas. Det är av vitalt intresse att planeringen av den fysiska miljön samordnas med ekonomisk planering såväl på den offentliga sektorn som inom näringslivet. Lika angeläget är det emellertid att man vid planeringen av morgondagens samhälle beaktar den avgörande betydelse utformningen av den fysiska miljön har för den sociala och kulturella miljön.

Den översiktliga samhällsplaneringen kräver i ökande omfattning specialutbildad arbetskraft. En vidgad och fördjupad grundutbildning på detta område har kommit till stånd under de senaste åren. Sålunda påbörjades samhällsvetenskaplig utbildning med inriktning mot samhällsplanering vid universitetet i Umeå läsåret 1964/65 (prop. 1964:74 s. 73, SU 94, rskr 214). Vidare anordnas fr. o. m. innevarande läsår utbildning vid en särskild samhällsbyggarlinje vid tekniska högskolan i Stockholm (prop. 1967:1 bil. 10 s. 276, SU 40, rskr 113). Den fortgående specialiseringen och differentieringen inom samhällsplaneringen leder till att behovet även av vidareutbildning ökar. De alltmer komplicerade planeringsproblemen ställer vidare ökade krav på att specialisterna — bl. a. tekniker och samhällsvetare — samarbetar över ämnesgränserna. Av detta skäl är det nödvändigt att arbetsmetoder utvecklas som kan underlätta samverkan mellan fackmän med varierande grundutbildning. Jag finner det mot denna bakgrund angeläget att resurser nu skapas för vidareutbildning och metodutveckling på samhällsplaneringens område. Med hänsyn till planeringsarbetets fortsatt ökande betydelse bör detta ske inom ramen för en fast organisation.

Möjligheterna att på nationell bas erbjuda en tillräckligt specialiserad och samtidigt allsidig utbildning på en nivå som ligger över akademisk grundexamen är begränsade. Tanken på gemensamma nordiska insatser för att främja vidareutbildning och forskning inom samhällsplaneringen väcktes vid Nordiska rådets session år 1962. I anslutning till en rekommendation av rådet har — som jag redovisat i det föregående — denna fråga utretts, senast av en kommitté som tillsatts av regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Kommittén har lagt fram sina förslag i betänkandet Nordiskt institut för samhällsplanering. Eftersom kommittén föreslagit att ett institut för vidareutbildning av samhällsplanerare skall förläggas till Stockholm, har Sverige åtagit sig att vara samordnande land vid frågans vidare handläggning.

Kommitténs förslag innebär i korthet att de fyra nämnda länderna skall sluta överenskommelse om att inrätta ett gemensamt institut, benämnt nordiska institutet för samhällsplanering. Dess huvuduppgift skall enligt kommittén vara att anordna vidareutbildning av praktiskt verksamma stads- och regionplanerare från de nordiska länderna. Vid institutet bör vidare, anser kommittén, bedrivas forskarutbildning och forskning inom de ämnesområden som täcks av institutets fasta lärarpersonal.

Förutsättningarna för ett nordiskt samarbete på samhällsplaneringens område är enligt min mening mycket goda, bl. a. på grund av att planeringsproblemen är i stort sett desamma i berörda länder. Liksom samtliga svenska remissinstanser finner jag att övervägande skäl talar för att vidareutbildningen av samhällsplanerare löses på gemensam nordisk bas. För en sådan lösning har regeringarna i våra tre nordiska grannländer redan uttalat sig. Jag förordar därför att för Sveriges del nu beslutas att ett nordiskt institut för samhällsplanering skall inrättas den 1 juli 1968 med de uppgifter som kommittén föreslagit. Institutet

bör i överensstämmelse med kommitténs förslag förläggas till Stockholm och ges ställning av svensk statlig myndighet.

Enligt kommittén bör institutet samordnas med konsthögskolans arkitekturskola på Skeppsholmen, dock utan att de båda enheternas självständighet vad gäller styrelse och ekonomi inskränks. Flertalet remissinstanser, bland dem Akademien för de fria konsterna, har tillstyrkt förslaget och därvid hänvisat till att bl. a. forskningsverksamheten kan väntas bli stimulerad av ett sådant samarbete. Jag delar denna uppfattning. Det nordiska institutet och arkitekturskolan bör därför så långt som möjligt samverka i fråga om personal och lokaler samt — i den utsträckning det är lämpligt — samordna utbildnings- och forskningsverksamheten.

I fråga om det nordiska institutets organisation har kommittén lagt fram ett detaljerat förslag. Jag finner att institutet bör ställas under ledning av en styrelse med två representanter för vart och ett av de fyra länderna. Varje land bör enligt min mening företrädas av en ledamot med teknisk och en med samhällsvetenskaplig inriktning. Utöver styrelsen bör finnas en föreståndare, ett lärarråd och en utbildningsnämnd. Till institutets föreståndare bör en av de fast anställda lärarna utses. Såsom framhållits i vissa remissyttranden är det önskvärt att den administrativa apparaten utformas enklare än vad kommittén föreslagit. Detta kan lämpligen ske genom att det i betänkandet föreslagna kollegiet slopas. Jag avser att i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser om institutets ledning och administration m. m. Erfarenheterna av verksamheten kan självfallet senare föranleda modifieringar i den här angivna organisationen.

Utbildningsverksamheten vid institutet avses — som nyss framgått — omfatta både vidareutbildning och forskarutbildning. Beträffande vidareutbildningens mål ansluter jag mig till kommitténs ståndpunkt att utbildningen bör syfta till att ge de studerande såväl tvärfacklig orientering som fördjupade fackkunskaper. Jag finner det vidare lämpligt att den av kommittén skisserade uppläggningsen av utbildningen — ett års studier med dels 12 kursveckor, dels självstudier — prövas. Den av remissinstanserna ingående diskuterade frågan om utbildningens inriktning hänger nära samman med spørsmålet om vilka ämnesområden som bör vara företrädda av fasta lärartjänster vid institutet. Sistnämnda fråga återkommer jag till i det följande.

Antagningen av elever bör åvila institutets styrelse. Jag räknar med att intagningskapaciteten till vidareutbildningen kommer att uppgå till 25 platser läsåret 1968/69 samt till 50 platser fr. o. m. läsåret 1969/70. Som elever torde i första hand praktiskt verksamma stads- och regionplanerare från de nordiska länderna böra komma i fråga. Med anledning av kommitténs synpunkter på elevernas studiefinansiering vill jag framhålla, att jag räknar med att man i berörda länder kommer att anpassa gällande bestämmelser härom så, att deltagande i institutets kurser underlättas.

Forskarutbildningen vid institutet skall enligt förslaget meddelas inom ramen

för det svenska examenssystemet. Jag vill med anledning härav erinra om 1963 års forskarutrednings betänkande Forskarutbildning och forskarkarriär (SOU 1966: 67). De av denna utredning behandlade frågorna bereds f. n. inom utbildningsdepartementet. I nämnda betänkande föreslås bl. a. att det nuvarande examenssystemet skall revideras. Frågan om hur forskarutbildningen vid institutet skall passas in i en svensk examensordning får prövas sedan ställning tagits till forskarutredningens förslag. Jag vill emellertid här framhålla angelägenheten av att forskarutbildningen — liksom även forskningen vid institutet — bedrivs i aktivt samarbete med närbesläktade vetenskapliga institutioner i Sverige och de nordiska grannländerna. Vid institutet bör bl. a. tvärvetenskapliga forskningsseminarier anordnas. Vidare bör där kunna bedrivas uppdragsforskning för bl. a. statliga och kommunala myndigheters räkning.

Den fasta lärarstaben vid institutet bör enligt kommittén omfatta tre professorer. De uppgifter i fråga om forskarutbildning, forskning och metodutveckling, som skall vila på institutet, motiverar även enligt min mening att sådana tjänster inrättas där. Kommittén har vid sitt val av ämnen, vilka bör företrädas av professor, sökt täcka de centrala områdena av den översiktliga planeringen. Enligt förslaget bör professorer inrättas i ämnena fysisk planering, trafik- och kommunikationsteknik samt ekonomisk geografi (kulturgeografi). De tre professorerna föreslås bli kompletterade med vissa arvodestjänster som speciallärare.

Frågan om fördelningen av professorerna på ämnesområden har vid remissbehandlingen diskuterats av ett flertal instanser. Åtskilliga av dessa förordar att de ekonomiska ämnena skall bli starkare representerade än vad kommittén funnit lämpligt. Jag vill här ta upp även de önskemål som förts fram om att ämnet fysisk planering skall ges vidare omfattning än vad som framgår av förslaget samt att arkitekturskolans professorer skall utnyttjas för institutets verksamhet i större utsträckning än vad kommittén angett.

Med hänsyn till utbildningsbehovet och forskningsmetodernas utveckling finner jag den i betänkandet föreslagna ämnesfördelningen av professorerna vara i allt väsentligt väl avvägd. Samtidigt är jag medveten om att sådana områden som regional och kommunal ekonomi samt miljö- och landskapsplanering bör uppmärksammas i utbildningen. Tills vidare bör — såsom kommittén föreslagit — speciallärare ombesörja utbildningen i berörda ämnen.

Ämnet fysisk planering i vid bemärkelse omfattar sådan planering som har till syfte att bestämma lokalisering, dimensionering och utformning av landets, regionens eller ortens anläggningar. Jag finner att ämnet är av största betydelse för utbildningen och forskningen på samhällsplaneringens område. Det bör därför enligt min mening representeras av professor vid det nordiska institutet. Inriktningen av såväl denna som övriga tillkommande professorer vid institutet bör preciseras av styrelsen i form av program vid ledigkungörandet av tjänsterna.

Vid planeringen av morgondagens samhälle spelar snabba kommunikationer — exempelvis mellan bostad och arbetsplats samt mellan bostad och fritidsområde — en avgörande roll. Planeringen av kommunikationslederna måste bedri-

vas med hänsyn till bl. a. att kraven på trafiksäkerhet tillgodoses. Även de ekonomiska aspekterna är av stor vikt i sammanhanget. Mot denna bakgrund finner jag det motiverat att en professur i ämnet trafik- och kommunikationsteknik inrättas vid institutet.

Också den av kommittén föreslagna professuren i ekonomisk geografi är av centralt intresse för institutets verksamhet, förutsatt att ämnesinnehållet ges en vid tolkning i riktning mot ekonomisk samhällsplanering. En professur i ekonomisk geografi med samhällsplanering synes mig därför böra ingå bland institutets fasta lärartjänster.

Med hänvisning till vad jag anfört förordar jag att en professur i vart och ett av ämnena fysisk planering, trafik- och kommunikationsteknik samt ekonomisk geografi med samhällsplanering inrättas vid institutet den 1 juli 1968. I fråga om åligganden m. m. för innehavare av dessa tjänster och för övrig personal vid institutet bör tillämpas bestämmelserna i universitetsstadgan och i anslutning till denna utfärdade föreskrifter. Institutets styrelse bör dock — efter samråd med vederbörande universitetsmyndigheter — kunna besluta om skyldighet för professorerna att undervisa även vid andra läroanstalter i Norden. Tjänst som professor vid institutet bör kungöras ledig till ansökan i alla de fyra länderna samt tillsättas av Kungl. Maj:t efter förslag av styrelsen. I fråga om tillsättningsförfarandet bör i tillämpliga delar universitetsstadgans bestämmelser iakttagas.

Eftersom förhandlingarna om anställnings- och arbetsvillkoren för bl. a. professorerna vid institutet avslutats utan att någon överenskommelse träffats skall frågan om sådana villkor i enlighet med riksdagens beslut i anledning av prop. 1964: 140 (s. 161) underställas riksdagens prövning. Jag föreslår därför att tjänsterna som professor placeras i U 27 och att till föreståndaren för institutet får utgå särskilt uppdragstillägg med 229 kr. för månad (1967 års lönenivå). För innehavarna av dessa tjänster liksom för övrig personal vid institutet bör i tillämpliga delar gälla de anställnings- och arbetsvillkor i övrigt som enligt avtal gäller för motsvarande personalkategorier vid universitet och högskolor.

Liksom kommittén har jag övervägt frågan huruvida tiden för innehav av ifrågavarande professurer bör begränsas. Som det viktigaste skälet för tidsbegränsning framstår behovet av förnyelse inom utbildningen och forskningen vid institutet. Mot detta talar dock att professorerna vid det nordiska institutet snarast har bättre möjligheter än forskare vid andra institutioner att följa den vetenskapliga utvecklingen på samhällsplaneringens område. Det tyngst vägande argumentet mot begränsning av förordnandetiden är emellertid att rekryteringen från övriga nordiska samt utomnordiska länder skulle försvåras, om inte den trygghet som följer av icke-tidsbegränsad tjänst kan garanteras. Härtill kommer att ett system med professurer förenade med förordnande för viss tid skulle medföra dryga pensionskostnader. Jag finner mot denna bakgrund att ifrågavarande tjänster bör ges formen av ordinarie professurer utan tidsbegränsning.

I det föregående har jag betonat att institutet och arkitekturskolan så långt möjligt bör samverka i fråga om bl. a. personal. Detta gäller inte minst arkitek-

turskolans professorer. Såväl professuren i arkitektur som den i svensk och jämförande arkitekturhistoria torde få väsentlig betydelse för institutets verksamhet. Jag räknar därför med att innehavarna av dessa tjänster kommer att inom ramen för sin tjänstgöringsskyldighet medverka i utbildningen vid institutet. De bör med hänsyn till bl. a. dessa uppgifter ingå som ledamöter i institutets lärarråd.

Enligt kommittén bör kostnaderna för upprättande och drift av institutet fördelas mellan berörda länder så att Sverige svarar för tre åttondedelar, Danmark och Norge vardera för två samt Finland för en åttondedel. Mot denna fördelning har regeringarna i de övriga länderna inte riktat erinringar. Förslaget att Sverige tar på sig tre åttondedelar av kostnaderna för institutet är enligt min mening rimligt. Jag förordar därför att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att sluta överenskommelse med Danmark, Finland och Norge om att ett nordiskt institut för samhällsplanering skall inrättas och att kostnaderna för institutet skall fördelas i nämnda proportioner.

I följande sammanställning redovisas — med fördelning på ändamål — det medelsbehov som kan beräknas uppstå för institutets verksamhet nästa budgetår. Även denna beräkning har lämnats utan erinran av regeringarna i de nordiska grannländerna.

Ändamål	Belopp (sv. kr.)
<i>Avlöningar</i>	
Professorer	213 000
Speciallärare, assistenter, experter och gästföreläsare	122 000
Administrativ personal	92 000
Socialförsäkringsavgifter m. m.	108 000
	535 000
<i>Omkostnader</i>	
Förbrukningsmateriel, bokinköp m. m. samt övriga expenser	90 000
Resersättningar m. m.	25 000
Lokalhyror	50 000
	165 000
Totalt	700 000

Jag förordar att i riksstaten för nästa budgetår förs upp ett förslagsanslag benämnt Nordiska institutet för samhällsplanering. Bidragen från Danmark, Finland och Norge bör redovisas som uppbördsmedel. Med utgångspunkt i den angivna kostnadsfördelningen och sammanställningen över medelsbehovet finner jag att anslaget nästa budgetår bör föras upp med 263 000 kr. Slutlig justering av de deltagande ländernas bidragsbelopp får ske efter räkenskapsårets slut.

4. Hemställan

Under återopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag förordat sluta överenskommelse med Danmark, Finland och Norge om inrättande och finansiering av ett nordiskt institut för samhällsplanering,

b) besluta att institutet skall inrättas den 1 juli 1968,

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta de av mig förordade tjänsterna som professor i Uo 27,

d) till *Nordiska institutet för samhällsplanering* för budgetåret 1968/69 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 263 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlåtans proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

I N N E H Ä L L

	Sid.
1. Inledning	3
2. Bakgrund	4
3. Förslag om nordiskt institut för samhällsplanering	5
3.1 Kommittén	5
3.2 Remissyttrandena	8
3.3 Departementschefen	14
4. Hemställan	20